

Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ελληνορωμαϊκές-Ελληνοϊταλικές Σπουδές» του Τμήματος Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του ΕΚΠΑ και το Σεμινάριο Ιταλικής Ιστορίας και Ιστοριογραφίας, σας προσκαλούν στη σεμιναριακή διάλεξη του κ. Χαράλαμπου Μηνάογλου, Διδάκτορος του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα: **Πρώιμη νεώτερη ελληνική ιστοριογραφία: θεματική, συγγραφείς, προβλήματα.**

Η διάλεξη θα πραγματοποιηθεί την Τρίτη 25 Απριλίου 2017 στην Φιλοσοφική Σχολή του ΕΚΠΑ (16:30, αίθουσα 812).

Πρώιμη νεώτερη ελληνική ιστοριογραφία: θεματική, συγγραφείς, προβλήματα
Παρότι η ιστοριογραφία του 19^{ου} αιώνα έχει μελετηθεί αρκετά, η ιστοριογραφική παραγωγή των τριών προηγούμενων αιώνων δεν έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον των ειδικών. Η πρώιμη ελληνική ιστοριογραφία ακολουθεί σε γενικές γραμμές την βυζαντινή παράδοση της χρονογραφίας, αλλά συχνά παρακολουθεί και την σύγχρονη της ευρωπαϊκή ιστοριογραφία. Έτσι, μαζί με τις ιστορίες από κτίσεως κόσμου έμφανίζονται και έργα που εστιάζονται στα σύγχρονα των ιστορικών γεγονότα, ενώ κατά τον 18^ο αιώνα κυρίως συντάσσονται και έργα για έπιμέρους ιστορικές περιόδους και ιδιαίτερα συμβάντα. Παρότι, βέβαια, κανείς από τους συγγραφείς δεν ασχολείται αποκλειστικά με την ιστοριογραφία και οι περισσότεροι είναι λόγιοι με πολύ μεγάλο εύρος ενδιαφερόντων, έντοτοις άπαντοῦν και όρισμένοι που καλλιεργοῦν κατά κύριο λόγο την ιστορική γραφή. Παρά την πολύ διαφορετική προέλευση και στοχοθεσία των διαφόρων ιστοριογράφων της περιόδου μεταξύ τους διαμορφώνεται και ένας τρόπος τινά κοινός/κυρίαρχος ιστοριογραφικός λόγος που εδράζεται στις έξις κατηγορίες ιστορικής σκέψης: Χρόνος, Χώρος, Μύθος, Θρησκευτική και έθνική συνέχεια (Εβραῖοι, Ρωμαῖοι, Έλληνες).

Σύντομο βιογραφικό

Ο Χαράλαμπος Μηνάογλου είναι διδάκτωρ νεώτερης ιστορίας του τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Ε.Κ.Π.Α. Διετέλεσε υπότροφος του Ίδρύματος Ώνάση και του Ι.Κ.Υ. Έχει έργαστεί στο Ίνστιτούτο Νεοελληνικών Έρευνών του Έθνικού Ίδρύματος Έρευνών (Πρόγραμμα ΠΑΝΔΕΚΤΗΣ) και στο Κέντρον Έρεύνης Ιστορίας Νεωτέρου Έλληνισμού της Άκαδημίας Αθηνών. Διδάσκει στο Ζάννειο Πειραματικό Λύκειο Πειραιά. Έχει δημοσιεύσει τρία βιβλία και δεκάδες έπιστημονικά άρθρα. Έχρημάτισε μέλος της Ειδικής Συνοδικής Έπιτροπής Πολιτιστικής Ταυτότητας της Ίερας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος, ενώ έχει λάβει μέρος και σε πολλά προγράμματα του Ίνστιτούτου Έκπαιδευτικής Πολιτικής. Τα έπιστημονικά ενδιαφέροντά του εστιάζονται κυρίως στην περίοδο της Τουρκοκρατίας και ειδικότερα στον πνευματικό βίο των Έλλήνων, τους Έλληνες περιηγητές, την ελληνική ιστοριογραφία, τους Φαναριώτες και την έκκλησιαστική ιστορία.

<http://independent.academia.edu/CharalamposMinaoglou>

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

ἀλλ' ἡμῖν ἔδοξε προυργιαίτερον κατ' ἰδίαν ἐκάστου γένους καὶ χώρας τὴν ἱστορίαν συναπηρητικόσιν, ἐφ' ἑτέραν ἐξῆς μεταβῆναι. Καὶ δὴ τὴν τε καθ' ὁμόδας χρόνων, καὶ τὴν κατὰ πλάτος, καὶ διασπορὰν συγκονιδῆν τῶν ἱστορουμένων ἄλλοις παραλιποῦσι, τῶν δὲ ἐκασταχοῦ καθισταμένων ἀρχῶν τὰς γενέσεις, τὰς ἐπιδόσεις, τὰς ἀκμάς, τὰς μεταβολάς, καὶ τὰς καταστροφάς, καὶ τῶν τῆδε κεκρατηκότων τοὺς βίους, καὶ τὰ ἦθη, καὶ τοὺς τρόπους, καὶ τὰς τύχας συλλήβδην ἀφηγησαμένοις, ἐντελεῖ πάσης ἀρχῆς πρὸ ὀφθαλμῶν ἐκτιθέναι τὴν ὑπαρξιν, ὅπως ἂν τῶν φιλιαναγνωστῶν οἱ βουλόμενοι καὶ ταύτη τῆ κατὰ τὴν ἱστορίαν ἰδέα συντετυχηκότες, ἐκπεριουσίας ἔχοιεν ἐντροφᾶν".

Α. Μαυροκορδάτος, *Ἱστορία ἱερά, ἥτοι τὰ Ἰουδαϊκά*, Βουκουρέστι 1716, ὁ τῆς Ξυγγραφῆς Σκοπὸς

Πορευθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰταλίᾳ ὑπέσχοντο δοῦναι
5 αὐτῷ βοήθειαν, γράψας ὁ πάπας εἰς πέντε ῥηγάδες καὶ
ἄρχοντες ὅπως συνάζωνται χρήματα καὶ δώσωσι πρὸς
αὐτόν· ὄντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε, γέγονε πάνδημος
ἐορτή. Ἔθος γὰρ ἦν τοῖς Λατίνοις ἀσπάζεσθαι τὸ ὑπομάνικον
τῆς δεξιᾶς τοῦ ἐπισκόπου ἔχον τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καὶ
10 δίδειν δῶρα εὐλογῶν αὐτούς. Προςκληθεὶς οὖν καὶ ὁ βασι-
λεὺς ἐν τῷ ἀσπασμῷ, ἐβουλεύσαντο αὐτῷ οἱ μετ' αὐτοῦ
λέγοντες, ὅτι οὐκ ἔστιν εὐλογον ἀσπάσασθαι τὴν τοῦ Λατίνου
ἐπισκόπου χεῖρα. Ἰδὼν γὰρ ὁ ἐπίσκοπος ὅτι οὐ κατεδέξατο
ἀσπασθῆναι τὸ ὑπομάνικον αὐτοῦ ἔχον τὴν τοῦ Χριστοῦ
191 v εἰκόνα, διεμη|νύσατο τὸν πάπαν περὶ τούτου. Ἀντέγραψεν
16 οὖν ὁ πάπας οὕτως· Βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων τῷ μὴ θελήσαντι
προσκυνῆσαι τὴν εἰκόνα Χριστοῦ εἴ τις ἐκ τοῦ ἡμετέρου
γένους ἐλεήσει αὐτόν, ἔστω ἀσυγχώρητος. Ταῦτα ἐποίησεν
ἢ κακοσυμβουλία· αἰσχυνθεὶς οὖν ὑπέστρεψεν ἐλθὼν ἐν τῇ
20 Βενετίᾳ κενὸς μηδὲν διαπραξάμενος.

Ἔκθεσις χρονική, ἐκδ. Σπ. Λάμπρος, Λονδίνο 1902, 2.

S. 560 | Βασιλεύων γὰρ ὁ σουλτὰν Μουράτης ἐν τῇ Ἀδριανου-
 11 πόλει φιλικῶς διέκειτο μετὰ τοῦ βασιλέως· ὅθεν καὶ βουλευθεὶς
 στρατεῦσαι κατὰ Θεσσαλονίκης τοῦ πολιορκῆσαι αὐτήν,
 διεμηνύσατο αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, ὡς οὐκ ἔστι δίκαιον, μενούσης
 τῆς φιλίας ἡμῶν, στρατεῦεσθαι κατὰ Θεσσαλονίκης. Καὶ
 15 ἀπηλογήσατο, ὅτι, εἰ μὲν σὴ ἦν, οὐκ ἂν ἐπορευόμην κατ'
 αὐτῆς, ἀλλ' ἔστι τῶν Βενετῶν καὶ διὰ τοῦτο πορεύομαι,
 καὶ θεοῦ θέλοντος λαβεῖν αὐτήν. Πρὸ καιροῦ ὑπῆρχε τῶν
 Φραγκῶν, πωλήσας αὐτήν Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς Μανουῆλ τοῦ
 Παλαιολόγου. Ἔσχε γὰρ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς υἱοὺς ἕξ,
 20 Ἰωάννην, Θεόδωρον, Κωνσταντῖνον, Ἀνδρόνικον, Δημήτριον,
 Θωμᾶν. Ἔδωκε δὲ ἅπαντας τόπους εἰς διατροφήν, δέδωκε
 δὲ καὶ τὸν Ἀνδρόνικον τὴν Θεσσαλονίκην. Οὗτος οὖν ὁ
 Ἀνδρόνικος περιέπεσεν ἐν τῷ πάθει τῆς ἐλεφαντιώσεως·
 ἐβουλεύσατο γὰρ μετὰ τῶν συνηλικιωτῶν αὐτοῦ, ὅπως
 25 πωλήσῃ αὐτήν, εἰπόντων αὐτῶν, ὡς ὁ πατήρ σου ταύτην τὴν
 πόλιν δέδωκέ σοι κληρονομίαν ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις σοῖς
 ἀδελφοῖς· πώλησον οὖν αὐτήν, καὶ, λαβὼν τὰ φλωρία,

πορεύθητι ἐν μοναστηρίῳ. Ἐποίησεν | οὖν οὕτως, καὶ ἐπώ- Co
 λησεν αὐτήν τοὺς Βενετικούς διὰ φλωρία χιλιάδες πεντήκοντα
 ταύτην τὴν περίφημον καὶ λαμπρὰν πόλιν. Καὶ λαβὼν τὰ
 φλωρία, τὰ μὲν ἔφθειρε κακὴν κακῶς, τὰ δὲ ἐχαρίσατο τοῖς
 δαιτυμόσιν αὐτοῦ, καὶ τὰ καταλειφθέντα ἄρας ἀπῆλθεν ἐν τῷ 5
 Ἀγίῳ Ὄρει εἰς ἐν τῶν ἐκεῖσὲ μοναστηρίων, καὶ ἐτελεύ-
 τησε.

Π Ε Ρ Τ Η Ο Ξ Ε

ΕΠΕΪΡΑΝ ΟΙ ΦΡΑΓΓΟΙ

Τὸν Μωρέαν

Ασιλεύοντος τῆ προγεγραμμένου Βαλδουβίτου
ντιφιλαίδρα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν . οἱ ἀ-
δελφοὶ , τῆ ἀφεντὶς κόντε τῆς καυπαρίας . τῆ
πρωτοῦ καπετανίου ὁ πῆ ἀπέθανε τότε ἐν σιω-
τομεία καθὼς τὸ ἐγράψαμεν ὀπίσω , ἐσυμβου-
λάθησαν ἀναμέσοντους αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ , νὰ συναίξουμ φουσαάτα
νὰ ἔλθουμ κατὰ τῆ μωρέως νὰ πολεμίσουμ νὰ ἐπάρουμ τόπος .
νὰ ἀφεντέψουμ κὴ νὰ ὀρίσεν κὴ ἔκαμαν ἀρμάδαμ εἰς τὴν Βενετσίαν
καὶ εἶπαν ὁποῖος θέλει νὰ πάγει . τότε λοιπον εἶπαν οἱ δύο ἀδελ-
φοὶ ἀνάμεσάτους πῶς δὲν εἶναι καλὸν νὰ εἶπαν κὴ οἱ δύο , μόνον νὰ
ἀπομείνῃ ὁ ἕνας εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὰ πράγματατάτους . καὶ
ἐτζιῆμειν ὁ μεγαλύτερος εἰς τὴν φραγγίαν Ἐμικρότορος ὀνόμα
τιμισέρ γουλιάμος ἐπῆρσεν τὰ φουσαάτα καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Βενε-
τσίαν . ὁ ποῦ ἦτον ἡ ἀρμάδα τὰ Καράβια κὴ τὰ ἄλλα πλευσίματα .
καὶ ἐμπῆκαν ὅλα τὰ φουσαάτα εἰς τὰ Καράβια κὴ ἔκαμαν ἀρμάδα
ἀπὸ τὴν Βενετσίαν μάρτιον μιλῶν . κὴ ἔροξαν εἰς τὴν ἀχαΐαν τῆ μο-
ρέως τὴν πρωτίην τῆ μαΐου . καὶ ἐκεῖ ἐκτησαν κάσρον μέγαν . καὶ
τότε ἐπήλθον ὁ κόντεμισέρ γουλιάμος εἰς τὴν παλαιὰν πόλιν
κὴ ἐπολόμισσε κὴ ἐπῆρσεν τὴν . διότι ὡς ἐγνώρησαν οἱ πατεῖνοὶ πῶς
νικουῦται ἐπὸρ κενήσαν . μετὰ τῆτα ἐσυμφώνησαν νὰ ἔχουμ νὰ
πράγματατάτους ὡσαντὰ εἶχαν κὴ μὲ τῆς ῥωμαίους ἔτινας νὰ μιλῶ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΛΗΔΑΚΗ.

Σὰ θέλετε νὰ μάθετε, ἀκούσετε λιγάκι
πῶς τὸν ἐσυγυρίσασι τὸ δούλιον Ἀληδάκη·
ἔντα λογιῶς οἱ Γαργεροὶ ἔς τὸ πύργον τὸν ἐκλεῖσα,
τὴν ἀφορμὴν ἔτα ἤτονε ποῦ τὸν ἐκαταλύσα.
5 Χρόν' ἐπορπάτουν ἑκατὸ κῆ ἀκόμη παραιπέρα,
ποῦ οἱ Τοῦρκοι τὴν ἐβάλασι τῆ Κρήτην εἰς τὴ χέρα,
κ' ἐπολεμοῦσ' ἀδιάκοπα εἰκοσιπέντε χρόνους
κ' ἐκάμασι τζοὶ Βενετοὺς κ' ἐπῆγαν τζοὶ δαιμόνους,
ἀποῦ τῆ Κρήτ' ἐδιώξασι οὐλοὺς τζοὶ Βενετζιάνους,
10 κ' οἱ Κρητικοὶ καλλιὰ ἔχασι αὐτοὺς τζοὶ Μουσουλμάνους·
μ' ἀπὸ κακὸ ἔς χειρότερον ἐπέσασι οἱ μαῦροι,
καὶ δὲ κατέχουσι νὰ εἰποῦ· « Τοῦρκοι καλλιὰ γῆ Φράγκοι.
Καὶ Φράγκους καὶ Σαρακηνούς, κρουσάρους κῆ Ἀλαμάνους,
οὐλοὺς τζ' ἐδοκιμάσασι καὶ Τούρκους κῆ Ἀτζιγγάνους·
15 οὐλοὺς τζ' ἐδοκιμάσασι, κῆ ὄντε τζοὶ θυμηθοῦσι,
ποιὸς ἤτονε καλλίτερος δὲν ἔχουσι νὰ εἰποῦσι.
Κρήτη, τὸ φιόρε τῶν νησιῶ, κορῶνα τοῦ Λεβάντε,
κῆ ἀνάμεσα ἔς τὸ πέλαγος ποῦ στέκεις σὰ διαμάντε·
ποῦ τῶν Ἑλλήνων τὸ καιρὸ πολ' ἦτο τ' ὄνομά σου,
20 κ' ἐδᾶ σωρὸς καὶ χαλασαῖς εἶνιε τὰ λείψανά σου,
δὲν ἦτο κρίμα οἱ Βάρβαροι ἀπάνω σου νὰ ῥάξου
κῆ ἀπόκειας Τοῦρκοι ν᾿ ῥθουσι γιὰ νὰ σ' ἀπορημάξου;
Κρήτη, πῶγέννησες θεοὺς, κῆ οὐλοὶ σὲ μακαρίζου,
δὲν ἔναι κρίμα τὰ θεριὰ τ' ἄγρια νὰ σὲ ξεσκίζου;
25 τ' ἀνύχια τῶν ἔς τὰ σπλάχνα σου μέσα νὰ τὰ βουτοῦσι,
σὰν ὄχεντραὶς τὸ γαῖμα σου, σὰ φίδια νὰ ῥουφοῦσι;
Κρήτη, π' ἀνάθρεψες θεοὺς μὲ τῆ δική σου βρῶσι,
δὲν ἔναι κρίμ' ἀλλόφυλοι καὶ ξένοι νὰ σὲ τρῶσι;

Τὸ τραγούδι τοῦ Ἀληδάκη, στό: E. Legrand, *Recueil de poemes historiques en grec vulgaire*, Paris
1877, 262.

Δ. Α. Ζακυθινός, «Μεταβυζαντινή και Νεωτέρα Έλληνική Ιστοριογραφία», *Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών*, 49 (1974), 57-103.

Χ. Γ. Πατρινέλης, *Πρώιμη Νεοελληνική Ιστοριογραφία (1453-1821)*, Θεσσαλονίκη 1993³.

Π. Μ. Κιτρομηλίδης, *Νεοελληνικός Διαφωτισμός: Οι πολιτικές και κοινωνικές ιδέες*, μετ. Στέλλα Νικολούδη, Αθήνα 1999², 83-124.

Gunnar Hering, «Die Osmanenzeit im Selbstverständnis der Völker Südosteuropas», in: Hans Georg Majer (ed.), *Die Staaten Südosteuropas und die Osmanen*, Munich 1989, 355-380.

Karl Kaser, *Südosteuropäische Geschichte und Geschichtswissenschaft. Eine Einführung*, Vienna 1990.

Johann Strauss, «Ottoman rule experienced and remembered: Remarks on some local Greek chronicles of the Tourkokratia», in: Fikret Adanir - Suraiya Faroqhi (eds.), *The Ottomans and the Balkans. A discussion of Historiography*, Leiden 2002, 193-221.